

УДК 004.01

DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-3/41>**Данькевич Ю. В.**

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

Гуйда О. Г.

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

Головченко М. М.

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

БЕЗПЕЧНА ПЕРЕДАЧА ІНФОРМАЦІЇ ЧЕРЕЗ СУЧАСНІ ЕЛЕКТРОННІ ДОКУМЕНТИ

У статті обґрунтовано та проаналізовано доцільність використання новітнього електронного документа COVID-сертифікат. Для зручності функціонування COVID-сертифікат має і паперовий вигляд, що різниться від електронного. Так, паперовий сертифікат не містить фото, зроблений у вигляді таблиці, обов'язково має мокрі печатки та підписи. Електронний внутрішній сертифікат містить фото, короткі відомості про вакцину та дати. Обидва сертифікати, як електронний, так і паперовий, включають назви латиницею. У статті наголошується на тому, що COVID-сертифікат – не єдиний спільний світовий документ. Так, широкого розповсюдження набули й інші документи. Зокрема, йдеться про транспортну накладну CMR.

Сучасний документообіг, особливо той, що пов'язаний із міжнародними транспортними перевезеннями, передбачає поважну кількість документів, без яких неможливо супроводжувати вантажі. Як і COVID-сертифікат, загальновизнана накладна CMR підтверджує чинність контракту між трьома сторонами: продавцем, перевізником та замовником.

У міжнародній правовій сфері спільним документом вважається доктрина як нормативно-правовий акт. Особливістю доктрини у світовому масштабі є те, що вона узагальнює спільний світовий погляд, договірні відносини, норми, ідеї, концепції. На практиці доктрина в царині континентального права є спільним документом для Німеччини, Португалії, Іспанії та Франції. З другого боку, доктрина в релігійно-правовій сфері перебрала на себе функції певного вчення, думки та рішення.

Загальновизнаним інформаційно-довідковим документом є меморандум. Меморандум як базова теоретична конструкція уособив такі риси: дипломатичний документ із викладеною фактичною, документальною чи юридичною складовою частиною. Зазвичай дипломатичний документ є підставою для зовнішньодипломатичного листування. Як і CMR-накладна для міжнародних перевезень, меморандум для міжнародної торгівлі – лист як документ із певним нагадуванням про щось. Насамкінець, за науково-теоретичними джерелами, це договір страхування, поліс, особливо той, що пов'язаний із морськими перевезеннями, небезпеками, які є зоною ризику і не охоплюють страхові випадки.

Тобто основна думка статті в тому, що в міжнародному документальному забезпеченні є практичний та теоретичний досвід із вироблення спільних документів. Проте кожна країна, відштовхуючись від загальних рис, вносить певні зміни до внутрішнього складника таких документів.

Ключові слова: COVID-сертифікат, електронний та паперовий документи, внутрішній сертифікат, зовнішній сертифікат, персональні дані, захист інформації, спільні світові документи.

Постановка проблеми. Доступність та швидкість розповсюдження інформації зумовили функціонування електронних документів із подальшою можливістю їх генерування на різноманітних пристроях. Логічність текстового викладу, розміщення даних про об'єкт, процес побудови графічного образу забезпечили електронним документам високий рівень сервісних функцій, що надалі

дозволять остаточно відмовитися від роботи з паперовими документами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У фахових та наукових виданнях на теоретичному та практичному рівнях обґрунтовано ряд проблем, пов'язаних не лише з функціонуванням електронних документів, а й збереженням у них персональних даних. Зі зростанням хакерських атак

особливої уваги потребує й обумовлення захисту інформації в електронних документах, запобігання витоку персональної інформації. З огляду на це електронні документи, зокрема, є предметом уваги таких науковців та вчених: В. Бикова [1], К. Копняк [5], І. Крохмаль [6], Н. Лесовець [6], А. Харченко [12], М. Уткіної [12] та багатьох інших.

Постановка завдання. У статті передбачено розв'язання таких актуальних проблем: обґрунтування на часі спільного світового електронного документа, що свідчить про безпечність пересування власника; створення системи захисту інформації, що містить персональні дані; уникнення фальсифікованих документів; регламентування правових колізій, що виникли у зв'язку з необхідністю мати COVID-сертифікат як документ.

Виклад основного матеріалу. Носієм передачі інформації в сучасному соціумі є електронний документ, що згідно з положеннями Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» фіксує інформацію через «електронні дані, включаючи обов'язкові реквізити» [4]. На нашу думку, новітнім електронним документом, що з'явився з розгортанням пандемії, став COVID-сертифікат, який містить у собі дані про підтвердження щеплення. Відповідно до офіційних роз'яснень Міністерства охорони здоров'я України, COVID-сертифікат – це «захищений документ у телефоні, на папері чи на іншому носії, який можна завантажити через Портал електронних послуг Дія або в мобільному додатку «Дія»» [13].

Особливістю COVID-сертифікату як новітнього електронного документа є й те, що він генерується у двох кольорах:

1) «Жовтий» COVID-сертифікат – «підтверджує факт отримання 1-ї дози щеплення і діє 120 календарних днів від цієї дати» [11];

2) «Зелений» COVID-сертифікат – «підтверджує факт отримання повної вакцинації і діє 365 календарних днів від дати останнього щеплення. Повна вакцинація може складатися з однієї дози однодозної вакцини Janssen та двох доз дводозних вакцин: Comirnaty/Pfizer, AstraZeneca/Covishield, Spikevax/Moderna, CoronoVac» [11].

Необхідно наголосити, що Україна з 20 серпня приєдналася до електронної системи COVID-сертифікатів Європейського Союзу. На законодавчому рівні юридична сила аналізованого нами електронного документа закріплена постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 2021 року за № 677. Відповідно до положень постанови, Міністерство цифрової трансформації

за наявності технічної можливості «отримує дані від центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я, забезпечуючи формування, відображення та підтвердження чинності COVID-сертифіката через Єдиний державний вебпортал електронних послуг, зокрема з використанням мобільного додатка Порталу Дія (Дія)» [8].

Тобто у світових масштабах ми маємо електронний документ, що підтверджує вакцинацію. В Європейському Союзі електронний COVID-сертифікат з 1 липня 2021 року, окрім вакцинації, містить інформацію про тестування та одужання після ковіду. За офіційною інформацією, європейський COVID-сертифікат як електронний документ видається всіма країнами Європейського Союзу, Ісландією, Ліхтенштейном, Норвегією, Сан-Марино, Ватиканом. Як й інші електронні документи, COVID-сертифікат не уникнув подробиць. У зв'язку із цим Інтерпол офіційно розмістив інформацію про те, що нині наявні ризики неправомірного використання сертифікатів, коли фальшиві їхні копії стають ризиком для здоров'я громадян [13].

За міжнародними домовленостями, влада однієї держави-члена має бути впевнена, що інформація, яка вміщена в сертифікаті, виданому в іншій державі, є надійною, не була фальсифікована, що вона належить особі, яка його надає. На нашу думку, останній пункт регламентує правові колізії, пов'язані з тим, що COVID-сертифікат як електронний документ містить персональні дані, які не можуть бути розголошені, а саме: будь-хто, хто перевіряє інформацію, має лише мінімальний обсяг необхідної інформації [13]. Так, сертифікат ЄС на COVID доступний кожному:

- безкоштовно, всіма мовами ЄС, завжди продубльований англійською;
- в електронному та паперовому форматах;
- безпечний і має QR-код з електронним підписом [13].

Як доповнення до електронного сертифікату ЄС COVID Регламент також дозволяє визнавати сертифікати COVID-19, що видані третіми країнами. Система видачі цих сертифікатів, їхня функціональність були перевірені владами Європейської комісії. Тобто, як ми підкреслювали вище, маємо сьогодні ще один із видів затверджених та унікальних світових електронних документів. На світовому рівні Україна є серед країн, що видають сертифікати (17-те місце) [13]. Тобто, окрім згаданих нами європейських країн, COVID-сертифікат мають, наприклад, Аргентина, Австралія, Гонг-Конг, Чилі, Корея, Мальдіви, Об'єднані Арабські Емірати та Сполучені Штати Америки.

Якщо порівняти будь-який європейський електронний сертифікат з українським міжнародним COVID-сертифікатом, то спільними для обох документів є такі реквізити:

- 1) назва документа;
- 2) персональні дані;
- 3) тип вакцини;
- 4) дози вакцини;
- 5) QR-код.

Відмінності полягають у тому, що кожна країна розміщує додаткові відомості за бажанням. Так, український міжнародний COVID-сертифікат має ще транслітерацію українською та англійськими мовами, дату народження, тип вакцини, вказівку на те, що пред'явник «Member State of third country in which the vaccine was administered» (Держава-член третьої країни, в якій була введена вакцина). Для порівняння: COVID-сертифікат, затверджений на Шрі-Ланці, містить герб країни, інформацію двома мовами, англійською та ланкійською, два QR-коди. Уся інформація про особу, подана в документі, має вигляд таблиці. Тобто, за офіційною інформацією, з міжнародним українським COVID-сертифікатом «можна вільно подорожувати до щонайменше до 43-х країн та користуватися ним всередині цих країн для входу на публічні заходи, до кав'ярень, кінотеатрів і т. і. Це країни, які ввійшли до Довірчої мережі е-здоров'я ЄС, список учасників розширюється щомісяця» [13].

Маємо ще підкреслити, що український COVID-сертифікат є як внутрішній, так і зовнішній. Власне внутрішній відповідно до назви чинний виключно на території України. COVID-сертифікат можна не лише показувати зі смартфона, а також роздрукувати. Зробити це можливо самостійно за допомогою порталу державних послуг «Дія», на якому «спершу зареєструватись, указуючи свій мейл та телефон, потім замовити послугу COVID-сертифікат, зачекати від 15 хвилин до кількох годин, поки документ у форматі pdf буде створено і про це прийде повідомлення, потім завантажити файл. Сертифікат можна роздрукувати чорним на білому папері і пред'являти в такій формі або завантажити в телефон і показувати з екрану» [11].

Відповідно до чинних нормативних документів, засвідчення COVID-сертифіката – «автоматичний процес забезпечення інтеоперабельності форматів та алгоритмів формування COVID-сертифікатів, контролю цілісності та підтвердження походження відомостей, що містяться в COVID-сертифікаті, яким завершується формування COVID-сертифіката і метою якого є забез-

печення проведення перевірки чинності такого сертифіката незалежно від його використання за територіальним призначенням» [11]. Міжнародний COVID-сертифікат України (далі – міжнародний сертифікат) – «виданий в Україні та призначений для використання на території України та за межами України сертифікат, що підтверджує вакцинацію від COVID-19, негативний результат тестування на COVID-19 методом полімеразної ланцюгової реакції або одужання особи від зазначеної хвороби (UA COVID Certificate)» [11].

Формування COVID-сертифіката здійснюється на підставі відомостей, що містяться та надходять із центральної бази даних для формування в сертифікаті відомостей та Єдиного державного демографічного реєстру або е-паспорта/е-паспорта для виїзду за кордон. Формування міжнародного сертифіката здійснюється з використанням Порталу Дія, зокрема з використанням мобільного додатка цього Порталу. Внутрішній сертифікат формується за бажанням запитувача виключно з використанням мобільного додатка Порталу Дія «одночасно з формуванням міжнародного сертифіката з використанням мобільного додатка Порталу Дія та на підставі відомостей, які надійшли для формування зазначеного міжнародного сертифіката з центральної бази даних та Єдиного державного демографічного реєстру або е-паспорта/е-паспорта для виїзду за кордон» [2].

Для зручності використання міжнародні та внутрішні сертифікати, що підтверджують вакцинацію від COVID-19 однією дозою дводозної вакцини, мають жовтий колір (жовті сертифікати), а однією дозою одnodозної вакцини та двома дозами дводозної вакцини – зелений колір (зелені сертифікати). Уповноваженою установою для формування і засвідчення COVID-сертифікатів в Україні є державне підприємство «Дія». Підставами для формування COVID-сертифіката є наявність внесеної до центральної бази даних в установленому порядку інформації про: «вакцинацію від COVID-19 особи, щодо якої сформовано запит; тестування на COVID-19 особи, щодо якої сформовано запит; факт одужання від COVID-19 особи, щодо якої сформовано запит» [11].

Формування COVID-сертифіката здійснюється уповноваженою установою за запитом запитувача. Запит повинен містити такі дані про особу, щодо якої він робиться:

– «реєстраційний номер облікової картки платника податків згідно з Державним реєстром фізичних осіб – платників податків або інформацію про відмову від прийняття реєстраційного номера

облікової картки платника податків (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку в паспорті громадянина України про право здійснювати будь-які платежі за серією та/або номером паспорта);

– унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності);

– серію (за наявності) та номер одного з таких документів: паспорта громадянина України; свідоцтва про народження (для осіб, які не досягли 14-річного віку); тимчасового посвідчення громадянина України; посвідки на постійне проживання в Україні; посвідчення біженця; посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту» [11].

Обсяг та структура даних, порядок електронної взаємодії визначаються в договорі щодо інформаційної взаємодії, розробленому згідно з вимогами Порядку організації електронної інформаційної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 357 «Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних реєстрів», та Положення про електронну взаємодію електронних інформаційних ресурсів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 606 «Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» [9–11].

Підтвердження особи під час формування запиту засобами Порталу Дія, зокрема з використанням мобільного додатка Порталу Дія [2], здійснюється з використанням інтегрованої системи електронної ідентифікації, електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, та/або інших засобів ідентифікації, які дають змогу однозначно встановлювати фізичну особу. Кожному COVID-сертифікату присвоюється унікальний електронний ідентифікатор та формується QR-код. До відомостей, що містяться у сформованому міжнародному сертифікаті, належать:

- 1) прізвище, ім'я власника українською мовою та латинськими літерами;
- 2) дата народження власника;
- 3) інформація про хворобу;
- 4) дані щодо: вакцинації від COVID-19 (інформація про вакцину, кількість доз вакцини відповідно до інструкції для медичного застосування лікарського засобу, порядковий номер отрима-

ної дози вакцини та дата введення останньої дози, країна вакцинації); негативного результату тестування на COVID-19 (інформація про тест, дата і час забору зразка біологічного матеріалу та отримання результату дослідження, інформація про суб'єкта господарювання, що має ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики та провів дослідження); одужання особи від COVID-19 (дата першого позитивного результату тестування на COVID-19); унікальний номер сертифіката; строк дії сертифіката; держава, що видала сертифікат; інформація про уповноважену установу [11].

До відомостей, що містяться у сформованому внутрішньому сертифікаті, належать: прізвище, ім'я власника українською мовою; дата народження власника; кінцева дата строку дії сертифіката; вид сертифіката (жовтий або зелений) – тільки для сертифікатів, що підтверджують вакцинацію від COVID-19. Після формування COVID-сертифікат видається запитувачу засобами Порталу Дія, зокрема з використанням мобільного додатка Порталу Дія. Строк дії міжнародного та внутрішнього COVID-сертифіката України визначається клінічними критеріями його формування та використання, наведеними в додатку. Повідомлення про «формування або відмову у формуванні COVID-сертифіката у зв'язку з відсутністю необхідних даних надсилається запитувачеві автоматично засобами Порталу Дія» [2] з використанням мобільного додатка Порталу Дія. COVID-сертифікати та їхні копії в паперовій формі мають однакову юридичну силу. Засвідчення COVID-сертифікатів здійснюється програмними засобами Порталу Дія, з використанням мобільного додатка Порталу Дія, або програмними засобами, інтегрованими до інформаційної системи уповноваженої установи, із забезпеченням централізованого автоматизованого постачання таких засобів технічним адміністратором Порталу Дія. Формування та засвідчення COVID-сертифікатів здійснюється з «використанням форматів та алгоритмів, які відповідають європейським та міжнародним стандартам і специфікаціям та забезпечують інтероперабельність під час підтвердження їх чинності» [2].

Насамкінець, COVID-сертифікат не видається у разі, коли: «запитувач не надав однозначної згоди на передачу та поширення НСЗУ персональних, зокрема медичних, даних та/або ДМС персональних даних уповноваженій установі; запитувач надіслав запит щодо особи, стосовно якої в Реєстрі пацієнтів центральної бази даних не

значена інформація про запитувача як про законного представника особи; відсутні персональні та/або медичні дані, необхідні для формування COVID-сертифіката» [11]. Використання COVID-сертифікатів на території України дозволяється за умови підтвердження їх чинності. COVID-сертифікат не підлягає використанню та вважається таким, що власник не має його при собі, якщо власник або законний представник власника відмовився від пред'явлення зазначеного сертифіката для підтвердження його чинності.

Висновки і пропозиції. Отже, пандемія, що стала викликом для сучасного соціуму, спричинила появу ще одного спільного міжнародного документа, який має як електронну, так і паперову форми. Тобто саме COVID-сертифікат є підста-

вою для подальших наукових досліджень у царині документознавства та інформаційної діяльності. Так, генерування міжнародного сертифікату як документа відбувається через Портал Дія, що передбачає встановлення мобільного додатку на пристрої. Внутрішній сертифікат як документ увібрав у себе інформацію з національних центральних баз даних, Єдиного державного демографічного реєстру.

Також подальші дослідження функціонування COVID-сертифікату можуть бути присвячені й захисту вміщеної в ньому інформації, особливо тієї, що пов'язана з персональними даними. Саме надійність захисту персональної інформації є запорукою того, що вона не буде використана третіми особами для шантажу та інших неправочинних дій.

Список літератури:

1. Биков В. Ю., Литвинова С. Г., Тукало С. М. Концептуальні підходи до проектування цифрового портфолію наукових і науково-педагогічних працівників. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. № 60. С. 9–16.
2. URL: «Дія»id.diia.gov.ua
3. ДСТУ 4163:2020. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/>
4. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» станом на 01.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
5. Копняк К. В., Покин'єчерета В. В. Електронний документообіг в публічному управлінні: проблеми впровадження, переваги та перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1798>
6. Крохмаль І., Лесовець Н. Удосконалення роботи фахівців служби документального забезпечення управління: сучасний стан та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць*. АООС. 2021. № 1.
7. Інтернет-джерело. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/covid-sertifikat-ta-mizhнародne-svidoctvo-provakcinaciju-riznicja-mizh-dokumentami-ta-jak-ih-vikoristovuvati>
8. Положення про Міністерство цифрової трансформації України від 18 вересня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
9. Порядок організації електронної інформаційної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 357 «Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних реєстрів». *Офіційний вісник України*. 2018. № 41. Ст. 1450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
10. Положення про електронну взаємодію електронних інформаційних ресурсів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 606 «Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів». *Офіційний вісник України*. 2016. № 73. Ст. 2455. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
11. Постанова Кабінету Міністрів України про «Деякі питання формування та використання сертифіката, що підтверджує вакцинацію від гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, негативний результат тестування або одужання особи від зазначеної хвороби» від 29 червня 2021 р. № 677. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-i290621-677>
12. Харченко А. Л., Уткіна М. С. Щодо електронних послуг в Україні: юридична природа, ознаки та принципи. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 1. С. 80–84.
13. Recognition of vaccination certificates from other countries. URL: <https://koronavirus.mzcr.cz/en/recognition-of-vaccination-certificates-from-other-countries/>
14. Що таке CMR? Для чого потрібна товаро-транспортна накладна CMR (ЦМР)? URL: <https://trans-atlas.com.ua/ua/article/91>

Dankevych Yu. V., Guida O. G., Holovchenko M. M. SECURE TRANSMISSION OF INFORMATION THROUGH MODERN ELECTRONIC DOCUMENTS

The article substantiates and analyzes the feasibility of using the latest electronic document COVID-certificate. For ease of operation, the COVID certificate also has a paper form that differs from the electronic one. A paper certificate that does not contain a photo taken in the form of a table must have wet stamps and signatures. The electronic internal certificate contains photos, brief information about the vaccine and dates. Both electronic and paper certificates include Latin names. Throughout the article, we will emphasize that the COVID certificate is not the only common global document.

Other documents have become widespread. In particular, it is a transport consignment note CMR. Modern document management, especially that related to international transport, provides a respectable number of documents, without which it is impossible to accompany the goods. Like the COVID certificate, the generally accepted CMR consignment note confirms the validity of the contract between three parties: the seller, the carrier and the customer. In the international legal sphere, the doctrine as a normative legal act is considered a joint document. The peculiarity of the doctrine on a global scale is that it summarizes the common worldview, contractual relations, norms, ideas, concepts. In practice, the doctrine in the field of continental law is a common document for Germany, Portugal, Spain and France. On the other hand, the doctrine in the religious-legal sphere has taken over the functions of a certain doctrine, thought and decision.

The memorandum is a generally accepted information and reference document. In practice, the memorandum as a basic theoretical construction embodied the following features: a diplomatic document, with a stated factual, documentary or legal component.

Usually a diplomatic document is the basis for foreign diplomatic correspondence. Like the CMR consignment note for international transport, the memorandum for international trade is a letter as a document with a certain reminder of something. Finally, it is an insurance contract, a policy, according to scientific and theoretical sources, especially one related to maritime transport, hazards that are a risk area and do not cover the insured event.

That is, the main idea of the article will be reduced to the fact that in the international documentation there is practical and theoretical experience in developing joint documents. However, each country, based on common features, makes some changes to the internal component of such documents.

Key words: *COVID-certificate, electronic and paper documents, internal certificate, external certificate, personal data, information protection, joint global documents.*